

PRESUDA SUDA

5. listopada 1994.(*)

„Umjetna oplodnja goveda – Geografski monopol”

U predmetu C-323/93,

povodom zahtjeva koji je Sudu podnio Cour de Cassation (Kasacijski sud, Francuska) (trgovački odjel) na temelju članka 177. UEEZ-a radi donošenja prethodne odluke u sporu između

Société civile agricole du Centre d'insémination de la Crespelle

i

Coopérative d'élevage et d'insémination artificielle du département de la Mayenne,

o tumačenju članaka 5., 86., članka 90. stavka 1., članaka 30. i 36. UEEZ-a, članka 2. Direktive Vijeća 77/504/EEC od 25. srpnja 1977. o rasplodnim govedima čistih pasmina (SL 1977., L 206, str. 8.) i članka 4. Direktive Vijeća 87/328/EEZ od 18. lipnja 1987. o prihvaćanju za uzgoj uzgojno valjanih goveda čistih pasmina (SL 1987., L 167, str. 54.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 28., str. 67.),

SUD,

u sastavu: J. C. Moitinho de Almeida, predsjednik vijeća, u svojstvu predsjednika, M. Diez de Velasco (izvjestitelj) i D. A. O. Edward (predsjednici vijeća), C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn i J. L. Murray, suci,

nezavisni odvjetnik: C. Gulmann,

tajnik: H. von Holstein, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za société civile agricole du Centre d'insémination de la Crespelle, J. Rouvière i R. Cathala, iz pariške odvjetničke komore,
- za Coopérative d'élevage et d'insémination artificielle du département de la Mayenne, G. Lesourd i D. Baudin, iz pariške odvjetničke komore,
- za francusku vladu, H. Duchêne, tajnik vanjskih poslova u upravi za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, i C. de Salins, savjetnica za vanjske poslove u upravi za pravne poslove tog ministarstva, u svojstvu agenata,

- za Komisiju Europskih zajednica, G. Marenco, pravni savjetnik, i V. Melgar, državna dužnosnica na raspolaganju pravnoj službi Komisije, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja société civile agricole du Centre d' insémination de la Crespelle, Coopérative d' élevage et d' insémination artificielle du département de la Mayenne, koje predstavlja Daniel Baudin, uz asistenciju Claude Paulmier, iz pariške odvjetničke komore, te francuske vlade i Komisije na raspravi održanoj 23. ožujka 1994.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 4. svibnja 1994.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Presudom od 15. lipnja 1993., koju je Sud zaprimio 24. lipnja 1993., Cour de Cassation (Kasacijski sud, Francuska) (trgovački odjel) uputio je na temelju članka 177. UEEZ-a dva prethodna pitanja o tumačenju članaka 5., 86., članka 90. stavka 1., članka 30. i 36. UEEZ-a, Direktive Vijeća 77/504/EEZ od 25. srpnja 1977. o rasplodnim govedima čistih pasmina (SL 1977., L 206, str. 8.) i Direktive Vijeća 87/328/EEZ od 18. lipnja 1987. o prihvaćanju za uzgoj uzgojno valjanih goveda čistih pasmina (SL 1987., L 167, str. 54.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 28., str. 67.).
- 2 Ta su dva pitanja postavljena u okviru spora između société civile agricole du Centre d' insémination de la Crespelle (u daljnjem tekstu: Centre de la Crespelle) i Coopérative d' élevage et d' insémination artificielle du département de la Mayenne (u daljnjem tekstu: Coopérative de la Mayenne).
- 3 U Francuskoj je umjetno osjemenjivanje životinja među ostalim uređeno Zakonom br. 66-1005 od 28. prosinca 1966. o uzgoju životinja (JORF iz 1966., str. 11619.). Na temelju članka 5. prvog stavka tog zakona, rad centara za osjemenjivanje podliježe ishodu ovlaštenja. Tom se odredbom utvrđuje razlika između centara zaduženih za proizvodnju sjemena i onih zaduženih za osjemenjivanje, no njome se ne isključuje mogućnost da jedan centar istodobno izvršava oba postupka. Proizvodni postupci uključuju održavanje zaliha rasplodnih mužjaka, testiranje tih rasplodnih životinja te prikupljanje, obradu, skladištenje i prodaju sjemena. Postupci osjemenjivanja uključuju osjemenjivanje ženki ili nadgledanje osjemenjivanja kada ga provode ovlašteni uzgajivači.
- 4 Zakonom iz 1966. također se predviđa da svaki centar za osjemenjivanje djeluje na području za koje je jedini ovlašten za poslovanje (članak 5. stavak 4.). Ako se takvo područje dodijeli poljoprivrednoj zadruzi, ona je dužna prihvatiti kao korisnike i uzgajivače koji nisu njezini članovi (članak 5. stavak 6.).

- 5 U skladu s istim zakonom, centri za osjemenjivanje koji istodobno nisu centri za proizvodnju uobičajeno se opskrbljuju rasplodnim životinjama ili sjemenom iz centra ili centara za proizvodnju s kojima su sklopili ugovor o nabavi. Uzgajivači unutar područja kojim je obuhvaćen centar za osjemenjivanje mogu tražiti od tog centra da im dostavi sjeme koje dolazi iz centara za proizvodnju po njihovu izboru (članak 5. stavak 5.), ali dodatne troškove koji iz toga proizlaze snose korisnici.
- 6 Unutar državnog područja kontinentalne Francuske trenutačno se nalazi 51 ovlašten centar za osjemenjivanje i 23 ovlaštena centra za proizvodnju, dok su samo tri centra za proizvodnju ovlaštena poslovati i kao centri za osjemenjivanje. Svi su centri za osjemenjivanje u Francuskoj osnovani kao poljoprivredne zadruge. Isto tako, svi osim jednog postali su članovi UNCEIA-e (Nacionalna unija poljoprivrednih zadruga za uzgoj životinja i umjetno osjemenjivanje) koji je jedino tijelo koje obuhvaća centre za proizvodnju i centre za osjemenjivanje u Francuskoj. Člankom 7. njezina pravilnika predviđa se da se članovi UNCEIA-e obvezuju da će isključivo upotrebljavati njezine usluge. S druge strane, člankom 29. navedenoga pravilnika predviđa se da glavna skupština UNCEIA-e donosi odluke koje su obvezujuće za sve članove, čak i one koji nisu prisutni ili se s njima ne slažu.
- 7 Uvoz goveđeg sjemena u Francusku uređen je odlukom Ministarstva poljoprivrede od 17. travnja 1969. (JORF od 30. travnja 1969., str. 4349.), koja je izmijenjena drugom odlukom od 24. siječnja 1989. o odobrenjima za rad centara za umjetno osjemenjivanje (JORF od 31. siječnja 1989., str. 1469.). Na temelju članka 2. potonje odluke državljanin države članice može slobodno uvoziti sjeme pod uvjetom da ono dolazi iz centara za proizvodnju koje je odabralo Ministarstvo poljoprivrede te je prikupljeno od bikova koji su u skladu sa zootehničkim i zdravstvenim uvjetima propisanim francuskim zakonodavstvom i zakonodavstvom Zajednice. Konačno, člankom 2. navedene odluke predviđa se da svi privatni gospodarski subjekti koji uvoze sjeme iz druge države članice Zajednice trebaju dostaviti to sjeme ovlaštenom centru za osjemenjivanje ili proizvodnju. Privatni gospodarski subjekti mogu stvoriti zalihu uvoznog sjemena u centru po njihovu izboru.
- 8 U pravu Zajednice, člankom 2. drugom alinejom Direktive 77/504 i člankom 2. stavkom 1. drugom alinejom Direktive 87/328 zahtijeva se da države članice osiguraju da se trgovina sjemenom i embrijima čistokrvnih rasplodnih goveda unutar Zajednice ne zabranjuje, ograničava ili sprječava iz zootehničkih razloga. Člankom 3. Direktive 77/504 od Vijeća se zahtijevalo da prije 1. srpnja 1980. donese odredbe Zajednice o odobrenju rasplodnih goveda za uzgoj čistih pasmina, uključujući upotrebu njihova sjemena. To je učinjeno Direktivom 87/328.
- 9 Članak 4. Direktive 87/328 obvezuje države članice da osiguraju da se, za trgovinu unutar Zajednice, sjeme bikova čistih pasmina prikuplja, obrađuje i pohranjuje u službeno odobrenom centru za umjetno osjemenjivanje. Kako bi se izbjeglo svako slabljenje genetskog naslijeđa, u skladu s četvrtom i sedmom uvodnom izjavom navedene direktive, primjereno je zahtijevati da sjeme dolazi iz službeno odobrenih centara nadležnih za umjetno osjemenjivanje drugih država članica.
- 10 Ta su pravila dopunjena Direktivom Vijeća 91/174/EEZ od 25. ožujka 1991. o utvrđivanju zootehničkih i rodoslovnih zahtjeva za stavljanje na tržište životinja čistih

pasmina i o izmjeni direktiva 77/504/EEZ i 90/425/EEZ (SL 1991., L 85, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 18., str. 17.).

- 11 Konačno, u Direktivi Vijeća 88/407/EEZ od 14. lipnja 1988. o utvrđivanju zahtjeva zdravlja životinja koji se primjenjuju na trgovinu unutar Zajednice i na uvoz duboko smrznutog sjemena domaćih životinja vrste goveda (SL 1988., L 194, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 13., str. 41.) njezinim člankom 3. propisuju se zdravstveni uvjeti koje trebaju ispuniti pošiljke sjemena u trgovini unutar Zajednice. Ta je direktiva izmijenjena Direktivom Vijeća 90/425/EEZ od 26. lipnja 1990. o veterinarskim i zootehničkim pregledima koji se primjenjuju u trgovini određenim živim životinjama i proizvodima unutar Zajednice s ciljem uspostave unutarnjeg tržišta (SL 1990., L 224, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 13., str. 66.).
- 12 Iz spisa dostavljenog sudu proizlazi da je Centre de la Crespelle od 1961. održavao skladišta goveđeg sjemena i provodio osjemenjivanje u jednom dijelu departmana Mayenne. Coopérative de la Mayenne, koji je od 1970. imao isključiva prava u tom području, pokrenuo je postupak pred Tribunal de grande instance (Viši sud) u Rennesu protiv Centre de la Crespelle zbog kršenja tih prava. Taj je sud 25. lipnja 1991. donio presudu protiv Centre de la Crespelle. Nakon što je Cour d' appel (Žalbeni sud) u Rennesu potvrdio presudu prvostupanjskog suda, Centre de la Crespelle podnio je žalbu u kasacijskom postupku u kojoj je tvrdio da se francuski sustav upravljanja centrima za osjemenjivanje protivi određenim odredbama Ugovora.
- 13 Budući da nije bio siguran u tumačenje mjerodavnog prava Zajednice, Cour de cassation (Kasacijski sud) uputio je Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Protivi li se člancima 5., 86. i članku 90. stavku 1. Ugovora o Europskoj ekonomskoj zajednici nacionalno zakonodavstvo, kao što je ono u glavnom postupku, kojim se utvrđuju centri za osjemenjivanje koji su jedini ovlašteni za rad u određenom području, te dodjeljuje li im se tim odredbama pravo da naplaćuju dodatne troškove kad uzgajivači u području unutar kojeg centar ima isključivu nadležnost zatraže nabavu sjemena iz odobrenih centara za proizvodnju po njihovu izboru?
2. Protive li se člancima 30. i 36. Ugovora o EEZ-u, članku 2. Direktive Vijeća 77/504/EEZ od 25. srpnja 1977. o rasplodnim govedima čistih pasmina i članku 4. Direktive Vijeća 87/328/EEZ od 18. lipnja 1987. o prihvaćanju za uzgoj uzgojno valjanih goveda čistih pasmina nacionalni propisi, kao što su oni u glavnom postupku, kojima se gospodarskim subjektima koji uvoze sjeme iz države članice Zajednice nalaže da ga dostave u odobreni centar za osjemenjivanje ili proizvodnju?”

Prvo pitanje

- 14 Nacionalni sud svojim prvim pitanjem u biti ističe dva različita problema. Najprije pita treba li članke 5., 86. i članak 90. stavak 1. Ugovora tumačiti na način da se njima sprječava državu članicu da odobrenom centru za osjemenjivanje goveda dodijeli određena isključiva prava na određenom području. Nadalje, taj sud želi znati sprječava li se tim odredbama da, u slučaju u kojem uzgajivači u području koje je obuhvaćeno

isključivom nadležnošću odobrenog centra zatraže od potonjeg centra da im dostavi sjeme koje dolazi iz centra za proizvodnju po njihovu izboru, centar naplati uzgajivačima dodatne troškove koji mogu nastati na temelju njihova izbora.

Prvi dio prvog pitanja

- 15 Što se tiče odredbi predmetnog Ugovora, valja prije svega istaknuti da se člankom 5. države članice obvezuje na pošteno ispunjavanje obveza u Zajednici. Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi, ta se odredba ne može primijeniti samostalno kada je određena situacija uređena posebnom odredbom Ugovora, kao što je to ovdje slučaj (vidjeti presudu od 11. ožujka 1992., *Compagnie commerciale de l' Ouest i dr.*, C-78/90 do C-83/90, Zb., str. I-1847., t. 19.). Stoga pitanje treba razmotriti s obzirom na članak 90. stavak 1. i članak 86. Ugovora.
- 16 Člankom 90. stavkom 1. Ugovora predviđa se da u slučaju javnih poduzeća i poduzeća kojima države članice dodjeljuju posebna ili isključiva prava države članice ne smiju donositi niti ostaviti na snazi mjere koje su u suprotnosti s pravilima iz Ugovora, osobito s pravilima predviđenima člankom 7. i člancima od 85. do 94.
- 17 U ovom slučaju, s obzirom na to da je rad centara za osjemenjivanje podložan ovlaštenju i da svaki centar treba imati isključivo pravo obavljanja djelatnosti na određenom području, tim su centrima na temelju nacionalnog zakonodavstva dodijeljena isključiva prava. Stoga, budući da su u korist tih poduzetnika utvrđeni suprotstavljeni teritorijalno ograničeni monopoli, ali koji zajedno obuhvaćaju cijelo državno područje države članice, tim se nacionalnim odredbama stvara vladajući položaj u smislu članka 86. Ugovora na znatnom dijelu zajedničkog tržišta.
- 18 Samo stvaranje takvog vladajućeg položaja dodjelom isključivog prava u smislu članka 90. stavka 1. nije samo po sebi nespojivo s člankom 86. Ugovora. Država članica ustvari krši zabrane sadržane u te dvije odredbe samo ako predmetni poduzetnik samim ostvarivanjem isključivog prava koje mu je dodijeljeno ne može izbjeći zlouporabu svojeg vladajućeg položaja (vidjeti presudu od 23. travnja 1991., *Hoefner i Elser*, C-41/90, Zb., str. I-1979., t. 29., i najnoviju presudu od 10. prosinca 1991., *Merci convenzionali porto di Genova*, C-179/90, Zb., str. I-5889., t. 17.).
- 19 U ovom se slučaju navodna zlouporaba sastoji od toga što su centri za osjemenjivanje naplaćivali prekomjerne cijene.
- 20 Stoga treba ispitati je li takva praksa koja predstavlja navodnu zlouporabu izravna posljedica nacionalnog zakona. U tom pogledu valja utvrditi da se zakonom samo dopušta centrima za osjemenjivanje da zatraže od uzgajivača, koji od njih traže da im dostave sjeme koje dolazi iz drugih centara za proizvodnju, da im plate dodatne troškove koji su iz toga proizašli.
- 21 Iako se u toj odredbi ostavlja centrima za osjemenjivanje da izračunaju koliki su ti troškovi, njome im se ne daje pravo da naplaćuju neproporcionalne troškove te time zlouporabe svoj vladajući položaj.

- 22 Posljedično, na taj dio pitanja valja odgovoriti na način da se članku 90. stavku 1. i članku 86. Ugovora ne protivi to da država članica dodijeli odobrenim centrima za osjemenjivanje goveda određena isključiva prava na ograničenom području.

Drugi dio prvog pitanja

- 23 Člankom 5. petom alinejom francuskog zakona br. 66-1005 od 28. prosinca 1966. o uzgoju životinja predviđa se da uzgajivači koji se nalaze u području koje je pod nadležnošću centra za osjemenjivanje mogu tražiti od tog centra da im dostavi sjeme koje dolazi iz centara za proizvodnju po njihovu izboru te da troškove koji iz toga proizlaze snose korisnici.
- 24 Člankom 86. Ugovora sprječava se centre da prilikom samostalnog obavljanja svoje gospodarske djelatnosti zlorabuju svoj vladajući položaj.
- 25 Kao što je Sud već presudio, poduzetnik zlorabljuje svoj vladajući položaj kada ima administrativni monopol te za svoje usluge naplaćuje naknade koje su neproporcionalne u odnosu na gospodarsku vrijednost pružene usluge (vidjeti presude od 13. studenoga 1975., *General Motors*, 26/75, Zb., str. 1367., t. 12., i od 11. studenoga 1986., *British Leyland*, 226/84, Zb., str. 3263., t. 27.).
- 26 Isto tako, odobreni centri zlorabovali bi svoj vladajući položaj kada bi naplaćivali korisnicima troškove veće od dodatnih troškova koji su stvarno nastali zbog nabave i skladištenja pa do osjemenjivanja sjemenom koje je uvezeno na zahtjev korisnika iz druge države članice.
- 27 Iz prethodno navedenoga proizlazi da članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da se njime ne sprječava centre za osjemenjivanje, koji su jedini ovlašteni za rad unutar određenog područja, da naplaćuju dodatne troškove korisnicima koji ih zatraže da im nabave sjeme od centara za proizvodnju iz drugih država članica, pod uvjetom da su te troškove stvarno snosili centri za osjemenjivanje kako bi ispunili zahtjeve tih korisnika.

Drugo pitanje

- 28 Kako bi se odgovorilo na drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev koje se odnosi na tumačenje članaka 30. i 36. Ugovora kao i direktiva 77/504 i 87/328, valja istaknuti, kao što je Sud više puta presudio (najprije vidjeti presudu od 11. srpnja 1974., *Dassonville*, 8/74, Zb., str. 837.), da se svi trgovinski propisi država članica koji mogu izravno ili neizravno, stvarno ili potencijalno, ograničiti trgovinu unutar Zajednice trebaju smatrati mjerom s istovrsnim učinkom kao količinsko ograničenje.
- 29 Propisi države članice, kojima se obvezuje privatne gospodarske subjekte koji na svoje područje uvoze određene količine sjemena goveda iz druge države članice kako bi ga, uz plaćanje, skladištili u ovlaštenom centru koji ima isključivu koncesiju s obzirom na skladištenje sjemena i osjemenjivanje, predstavljaju prepreku uvozu. Budući da se primjenjuje u fazi koja slijedi odmah nakon uvoza te stvara ekonomsko opterećenje za uvoznike, taj zahtjev mogao bi dovesti do ograničenja količine uvoza.

- 30 Člankom 36. Ugovora predviđa se iznimka od zabrane ograničenja uvoza, izvoza i provoza robe ako su takve mjere opravdane posebno radi zaštite zdravlja i života ljudi i životinja (vidjeti presudu od 15. prosinca 1976., Simmenthal, 35/76, Zb., str. 1871., t. 18.).
- 31 Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi, kada se u skladu s člankom 100. UEEZ-a direktivama Zajednice predviđa usklađivanje mjera koje su potrebne kako bi se, među ostalim, osigurala zaštita zdravlja ljudi i životinja te utvrdili postupci Zajednice u pogledu nadziranja poštovanja tih mjera, pozivanje na članak 36. više nije opravdano i moraju se provesti primjerene provjere te mjere zaštite donesene u okviru utvrđenom u direktivi za usklađivanje (vidjeti presude od 5. listopada 1977., Tedeschi, 5/77, Zb., str. 1555., t. 35.; od 5. travnja 1979., Ratti, 148/78, Zb., str. 1629., t. 36.; od 8. studenoga 1979., Denkavit, 251/78, Zb., str. 3369., t. 14., i od 20. rujna 1988., Moormann, 190/87, Zb., str. 4689., t. 10.).
- 32 Pozivajući se na tu sudsku praksu, francuska vlada tvrdi da su njezini propisi opravdani zbog potrebe da se populacija goveda genetički unaprijedi te zbog razloga povezanih sa zdravljem.
- 33 U pogledu razloga povezanih s genetičkim unaprjeđenjem populacije goveda, valja podsjetiti na to da se člankom 2. stavkom 1. Direktive 87/328, kojim se nastoje ukloniti zootehničke prepreke trgovini sjemenom goveda unutar Zajednice, obvezuje države članice na uklanjanje svih prepreka ulazu sjemena goveda uvezenog iz drugih država članica na njihovo državno područje te njegovoj upotrebi pod uvjetima predviđenima u članku 4. te direktive (vidjeti točku 9. ove presude). S druge strane, člankom 2. Direktive 91/174 predviđa se da se na temelju rodoslovnih zahtjeva ne može zabraniti, ograničiti ili spriječiti stavljanje na tržište sjemena životinja čistih pasmina. Iz tih odredbi proizlazi da su zootehnički i rodoslovni zahtjevi potpuno usklađeni na razini Zajednice.
- 34 Što se tiče razloga povezanih sa zdravljem, na njih se odnosi Direktiva 88/407 u kojoj je u članku 1. navedeno da se ta direktiva primjenjuje na trgovinu unutar Zajednice i uvoz duboko smrznutog sjemena domaćih životinja vrste goveda iz trećih zemalja. Članak 3. direktive kao i Prilog C direktivi, u kojima su utvrđeni opći uvjeti koji se primjenjuju na trgovinu sjemenom goveda unutar Zajednice, sadržavaju samo pojašnjenja u pogledu sakupljanja i obrađivanja u državi članici pošiljatelja, kao i u pogledu prijevoza u državu odredišta. Nijedna se odredba direktive ne odnosi na skladištenje i upotrebu sjemena u državi odredišta.
- 35 Iz toga slijedi da uvjeti zdravlja u trgovini sjemenom goveda unutar Zajednice i dalje nisu potpuno usklađeni na razini Zajednice u pogledu države odredišta sjemena. Stoga se države članice mogu valjano pozivati na zdravstvene razloge kako bi spriječile slobodno kretanje sjemena goveda pod uvjetom da su ograničenja na trgovinu unutar Zajednice proporcionalna željenom cilju.
- 36 U tom pogledu, kako bi se provjerilo premašuju li ograničavajući učinci predmetnih propisa na trgovinu unutar Zajednice ono što je potrebno kako bi se postigao željeni cilj, važno je ispitati jesu li ti učinci izravni, neizravni ili samo potencijalni te sprječavaju li ti učinci stavljanje na tržište uvoznih proizvoda više nego stavljanje na

tržište domaćih proizvoda (vidjeti presudu od 16. prosinca 1992., B & Q, C-169/91, Zb., str. I-6635., t. 15.).

- 37 Člankom 2. stavkom 3. francuske odluke od 24. siječnja 1989. obveza skladištenja u odobrenim centrima propisuje se samo za uvozno sjeme. Međutim, prema objašnjenjima koja je francuska vlada iznijela na raspravi te koja drugi intervenijenti nisu osporavali, slična obveza u pogledu sjemena proizvedenog na francuskom državnom području proizlazi iz monopola koji imaju centri za osjemenjivanje jer su jedino ti centri ovlašteni za proizvodnju i skladištenje sjemena u Francuskoj.
- 38 Što se tiče praktičnih učinaka obveze u pogledu skladištenja sjemena, ne može se isključiti da, čak i ako se to ograničenje jednako primjenjuje na domaće i uvozne proizvode, potonji proizvodi mogu biti u nepovoljnijem položaju u odnosu na domaće proizvode. Budući da se u ovom slučaju nacionalnim zakonodavstvom ne predviđaju odredbe koje se odnose na uvjete skladištenja, osobito na cijenu koju uvoznik treba platiti odobrenom centru, te da je cijena obično paušalno utvrđena, ne postoje odredbe kojima se odobrene centre sprječava u tome da primjene nerazumne uvjete skladištenja sjemena koje uvozi pojedinac.
- 39 Pitanje dolazi li u praksi zbog rada odobrenih centara u pogledu uvjeta skladištenja sjemena do diskriminacije u pogledu uvoznog proizvoda obuhvaćeno je ocjenom činjenica koju je dužan provesti nacionalni sud.
- 40 Stoga na drugo prethodno pitanje valja odgovoriti da članke 30. i 36. Ugovora, razmatrane u cijelosti, članak 2. Direktive Vijeća 77/504/EEZ od 25. srpnja 1977. o rasplodnim govedima čistih pasmina i članak 4. Direktive Vijeća 87/328/EEZ od 18. lipnja 1987. o prihvaćanju za uzgoj uzgojno valjanih goveda čistih pasmina, treba tumačiti na način da im se ne protive nacionalni propisi kojima se gospodarske subjekte koji uvoze sjeme iz države članice Zajednice obvezuje da ga dostave odobrenom centru za osjemenjivanje ili proizvodnju.

Troškovi

- 41 Troškovi francuske vlade i Komisije Europskih zajednica, koje su Sudu podnijele očitovanja, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

u odgovoru na pitanja koja mu je uputio Cour de Cassation (Kasacijski sud, Francuska), presudom od 15. lipnja 1993. odlučuje:

- 1. Člankom 90. stavkom 1. i člankom 86. UEEZ-a državu članicu se ne sprječava da odobrenom centru za osjemenjivanje goveda dodijeli određena isključiva prava na određenom području.**

2. **Članak 86. Ugovora treba tumačiti na način da se njime ne sprječava centre za osjemenjivanje, koji su jedini ovlašteni za rad unutar određenog područja, da naplaćuju dodatne troškove korisnicima koji ih zatraže da im nabave sjeme od centara za proizvodnju iz drugih država članica, pod uvjetom da su te troškove stvarno snosili centri za osjemenjivanje kako bi ispunili zahtjeve tih korisnika.**

3. **Članke 30. i 36. UEEZ-a, razmatrane u cijelosti, članak 2. Direktive Vijeća 77/504/EEZ od 25. srpnja 1977. o rasplodnim govedima čistih pasmina i članak 4. Direktive Vijeća 87/328/EEZ od 18. lipnja 1987. o prihvaćanju za uzgoj uzgojno valjanih goveda čistih pasmina treba tumačiti na način da im se ne protive nacionalni propisi kojima se gospodarske subjekte koji uvoze sjeme iz države članice Zajednice obvezuje da ga dostave odobrenom centru za osjemenjivanje ili proizvodnju.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg 5. listopada 1994.

[potpisi]

---

* Jezik postupka: francuski